

Má firma v různých regionech vyplácet na stejných pozicích stejné mzdy?

ALENA BIČÁKOVÁ¹

Rozhodnutí Nejvyššího soudu² v září média prezentovala jako „revoluci“ ve mzdách. Soud se totiž zastal řidiče České pošty z Olomouce, kterému vadilo, že jeho kolegové z Prahy stejný zaměstnavatel měsíčně platí o několik tisíc korun více. Pošta u soudu tvrdila, že do mzdy promítá regionální podmínky, a že práce není všude stejně náročná. Její námitky ale u soudu neobstály.³ K pohledu soudu a právníků připojujeme pohled ekonomický.⁴

Co je vlastně spravedlivé?

V České republice, jako v řadě dalších zemích EU, přetrvávají výrazné regionální rozdíly. Jak v ekonomické úrovni, tak v tempu ekonomického rozvoje. Regiony se pak liší mírou nezaměstnanosti a cenovou hladinou, a to i v případě identických produktů a služeb. A liší se také cenou práce, tj. výší mezd.

Různá mzda za stejnou práci u stejné firmy v různých regionech může mnohým připadat jako nespravedlivá. Ale z ekonomického pohledu je to podobné jako požadovat stejnou mzdu za stejnou práci v ekonomicky různě rozvinutých zemích. I v rámci jedné země jako je Česko, má tatáž mzda v různých regionech rozdílnou kupní sílu. V chudším regionu jsou totiž ceny zboží a služeb zpravidla nižší, stejně tak i ceny bydlení. Vzhledem k nižším životním nákladům tak může mít ta samá mzda v chudším regionu vyšší kupní sílu než v bohatším.

Jako bychom chtěli zvýšit minimální mzdu

Diskuse o zavedení stejné mzdy za stejnou práci v regionech v něčem připomíná diskusi o pozitivních a negativních dopadech minimální mzdy. Pokud díky zákonu o minimální mzdě dojde v určité profesi v chudších regionech k navýšení mezd na úroveň státem stanovené minimální mzdy, pracovní síla pro firmy v chudších regionech zdraží. To může vést k propouštění zaměstnanců, až zavírání regionálních poboček firem, a tedy růstu nezaměstnanosti. Lidé, kteří práci v této profesi v chudších regionech nabízejí, na tom pak ve výsledku mohou být paradoxně hůře než před zvýšením mezd, protože tuto teď lépe placenou práci ztratí a hůře nacházejí.

1 Tento dokument reprezentuje pouze názor autorky, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

2 Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 3955/2018 ze dne 20. července 2020:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/prelomovy-rozsudek-nejvyssiho-soudu-cr-ve-veci-rovneho-odmenovani-zamestnancu-111660.html>

3 Viz média:

iDNES https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/mzdy-regiony-stejne-odmeny-napric-regiony.A200913_170131_ekonomika_jum

E15 <https://www.e15.cz/finexpert/vydelavame/mzdy-za-stejnou-praci-stejna-odmena-v-praze-i-regionech-1373453>

Aktuálně.cz <https://video.aktualne.cz/aktualne-pro-byznys/plat-zavis-i-na-vykonu-nikoli-na-regionu-ci-pohlavi/r-852b005e1ce211ebb110cc47ab5f122/>

4 Tento příspěvek je rozšířením komentářů citovaných v článku na iDNES (viz výše).

Na monopolním trhu práce je to jinak

Ovšem pokud má regionální zaměstnavatel ve vztahu k zaměstnancům monopolní pozici (říká se tomu monopson, jako obdoba monopolu ve výrobě), zvýšení minimální mzdy na zaměstnanost v chudém regionu negativně dopadnout nemusí. Zaměstnanci jsou v takovém případě odměňováni méně, než jaká je hodnota jejich dovedené práce, a je zde tedy prostor pro zvýšení mezd i bez propouštění. Vyšší mzdy zvýší spotřebu a vyšší poptávka po zboží a službách může region ekonomicky oživit. Při nedostatku zaměstnanců určité profese pak může vyšší mzda lákat zaměstnance z jiných regionů.

Srovnání mezd může pomáhat i ubližovat

Chudé regiony jsou pro firmy často neatraktivní. Pokud něco do těchto regionů firmy může přilákat, tak jsou to právě nižší ceny a levnější pracovní síla. Pokud tam však pracovní sílu uměle zdražíme, chudší regiony tuto konkurenční výhodu ztratí.

Dopady zavedení pravidla stejná mzda za stejnou práci se tedy odvíjí od míry konkurence na regionálním trhu práce určité profese. A ta se zase odvíjí od geografické mobility lidí té které profese, tj. jejich možností a ochoty se stěhovat či dojíždět za prací.

Regionální rozdíly je třeba řešit, ale jinak

Obecně platí, že ceny v tržní ekonomice plní těžko nahraditelnou informační roli. Pružnost cen je pro vyrovnávání tržní nabídky s poptávkou klíčová. Proto bývá většina snah o netržní určování cen v konečném důsledku spíše ke škodě než užítku.

Tržní cenu práce v určité profesi v určitém regionu určuje atraktivita alternativních možností, které daný zaměstnanec má. Pokud jsou v regionu obecně mzdy nízké a práce málo, bude jeho trhem určená mzda nižší než v jiném regionu, byť práce odvádí stejně. Jedná se o lokální rovnováhu nabídky a poptávky. V některých regionech je tato rovnováha charakterizovaná vysokými mzdami, ziskovými firmami, dobrými pracovními nabídkami, ale také vyššími cenami, v jiných regionech je tomu naopak. To, že tyto regionální rozdíly bez větší známky konvergence přetrvávají, je dáno z velké části nízkou interakcí mezi regiony, nízkou mobilitou zaměstnanců i firem. Jelikož v ekonomickém propojování regionů neviditelná ruka trhu selhává, je žádoucí pomáhat regionální rozdíly snižovat.

K ekonomickému oživení chudších regionů se ale nabízejí vhodnější nástroje než direktivní zákonná či soudní nařízení o jednotné mzdě. Jsou jimi především investice do vzdělání (místní školy, školky, nabídka rekvalifikačních kurzů) a infrastruktury, které mohou zvýšit atraktivnost regionu, a také třeba různé investiční pobídky pro nové firmy.